

תורה במדבר

על הוראציו נלסון, האדמירל הבריטי שתוס-העין, מספרים כי בשעת הקרב של קופנהאגן נמסר לו כי באונית-הפיקוד הועלה דגל-האיתות, המצחה את הפסקת הקרב. נלסון הרים את המשקפת הארוכה שלו אל עינו העיוורת, והפליט: "איני רואה מאומה" ופקד להמשיך בהפגזה. רפי אילון זכה לכינוי "נלסון" לא רק בשל המיון החיצוני לימאי שתוס-העין, אלא גם בשל אופיו ההרפתקני, שאינו גרוע מפני סכנה. כשיעץ לו הציר הישראלי בכורמה שלא לנסות לעבור בסואץ, השיב תשובה דומה לזו של האציל הבריטי. אולם בניגוד לאדמירל, שטען כי לא ראה מאומה, ראה נלסון הרבה מאד במצרים. כמיבצעו הפרטיזני, רבי-הסבל, הפגין שוב כי העתונאי יכול למלא שליחות לאומית עצומה, בתור העין והאוזן של הציבור.

הפסקת הגדולה ביותר המרחפת על המרחב היא שכנגד תהום-האיכה החוצצת בין שני העמים, מצייר לעצמו כל עם תמונה מסר-ימת על מהותו של העם היריב, תמונה שאין לה שום קשר עם המציאות. אי-הידיעה המשועתת, המולידה אשליות מגרדות-שחקים ופחדים שחוריים-מאופל, עשויה לגרום לחשבונות-שווא מסוכנים. זה היה ערכו של מיבצע נלסון, בקפיצה נחשנית עבר על פני התהום. מי שקרא את סיפורו המרחק, בגליון המיוחד של העולם הזה שיצא בראשית השבוע, התרשם לא רק מן העובדות הבולטות — המעצר הבלתי-חוקי, המכות, החקירה, שינוי-החסם, לא פחות מעניינים, והרבה יותר חשובים, הפרטים הקטנים — הגבותיהם האישיות של הקצינים והאורחים במצרים ובעזה.

הדו"ח של נלסון, עתונאי בעל כושר-הסתכלות בלתי-מצוי, נותן לנו בפנים הראשונה תיאור מוכיח ובלתי-אמצעי של האווירה הנפשית במצרים. הוא מאפשר לנו להסיק כמה מסקנות חשובות.

★ ★ ★

המסקנה הראשונה היא שקיימות כיום בשכבות הנאורות במצרים שתי גישות עקרוניות לגבי ישראל. הן מתגלות בדבריהם של סגני-האלופים המצריים. הגישה של סגן-אלוף עלי, איש שרות-המודיעין המצרי, היתה פשוטה, הובעה ב"תחנת-השדור של קאהיר, גם בשפה הערבית. יש להחזיר את פלסטין לבעליה!"

בעלי דיעה זו אינם משמיעים אותה בנימה של שנאה. אולם אין הם משאירים שום מקום לפתרון של שלום. הארץ שייכת לערבים, שגורשו עלידי היהודים. יש להחזיר זיך את המצב לקדמותו. לא יאונה כל רע ליהודים באופן אישי. הם יכולים להישאר, ויהיו אזרחים שווים-זכויות, כמו במצרים. אולם מדינת-ישראל חייבת להתחמל.

גישה זו מובילה למלחמה. בעליה יודעים זאת. זמנם אינו דוחק. תוך הסתמכות על פרשת הצלבנים, העומדת לנגד עיני כל ערבי, הם בטוחים בתוצאה הסופית. כפי שאמר מצרי אחד לנלסון: "זה יקח עשר שנים או מאה שנה, אבל בסוף תתמוטט המדינה ממלחמת היהודים בינם לבין עצמם". מול גישה זו עומדת הדעה השנייה, שהובעה בשיחה אישית על-ידי הסגן-אלוף המשמש, כנראה, בתפקיד מקביל לדובר צה"ל.

איש זה לא הביע כל משאלה לחסל את ישראל כשלעצמה. בעית-השלום היתה, בעיניו, הרבה יותר מוחשית. על ישראל להתחזק זיך את הפליטים (או חלק מהם) שלם פיזיווי, ואז יבוא השלום.

אני מאמין ששתי גישות אלה משקפות כיום את יחסו של העם המצרי כולו — יחסה של אותה שכבה משכילה או משכילה-למחצה, היוצרת את האקלים הציבורי בארץ ערבית.

נלסון לא הצליח להיפגש עם עבד-אל-נאצר, ולכן אין לנו אפשרות לקבוע בצורה כה ברורה את יחסו האישי של האדם המכריע כיום את גורל מצריים. אולם דבר אחד אפשר ללמוד מדברי נלסון, המאשר דו-חיים של משקפים זרים: שלטונו של עבד-אל-נאצר יציב כיום מאד.

למרות מיבצע סיני-סואץ, ואולי בגללו, מלוכדים מאחוריו ההמונים, בצורה האופיינית למשטרם דיקטטוריים וזהירים.

במקום אחר באותו ראיון אמר השליט בן ה-39: "אין אני יכול להיות אנטי-שמיז' הרי גם המצרים הם עם שמי! בעיה ישראל היא בעיקרה הבעיה של אנשים שגורשו מבתיהם — סולקו מפלסטין. יש לפצותם ולהחזירם. זוהי הבעיה העיקרית." **ולגבי עתיד עזה: "עזה היא חלק מבעית-הפליטים. עד שזו תיפתר, אנחנו נישאר בעזה." זיך הוא כמעט הצעה מצרית מפורשת לזוותר על עזה לטובת ישראל, תמורת הסדר בעית הפליטים.**

★ ★ ★

ת יאזר זה מאשר שיטנו הבדל גדול בין מצריים לבין אותן ארצות-ערב

תמרות עשן מקאהיר

הנמצאות ביבשת אסיה. שום אישיות ערבית בסוריה, ירדן, עיראק או סעודיה לא העזה להציע בצורה זו תנאי-שלום לישראל. מתקבל הרושם כי בארצות אלה ישנה שגאה עיוורת לישראל. ואילו במצריים, כך נראה, אין כמעט שגאה ריגשית בכלל. איבה — כן, התנגדות — כן, שגאה — לא. השגאה שישנה מכוונת לאנגליה ול-צרפת. ישראל נראית למצרים יותר כגורמה. **אם מסקנה זו נכונה, הרי שהיא מכתובה קו ברור למדיניות עצי-מאית ישראלית (אם ייתכן דבר כזה): להופיע ולפעול כך שתיחזק את החוגים המצריים המודרניים לשלום-על-תנאי, ושתבוודר את השואפים לחיסול המדינה.**

עתון זה הטיף לקו זה במשך שנים ארוכות. הוא התוהה פעמים רבות את הדיכונים האפשריות להשגת מטרה זו. נוכחנו לדעת כי ישנם אישים רבים בישראל, בעיקר קר מבין אנשי-הצמרת הקרובים לבעיות ערב, שדעתם מודעה עם שלנו. אולם הם לא יכלו לפרוץ את הקיר האטום של בורות ותוס-ידיעה, עליו רשום פסק-האיתות: "כל הערבים שחיים!" ספוק המלכו את מצריים מאחורי האויבים הקיצוניים ביותר. עלינו לחדול מלהיות מסתכלים

מבחינו כנעשה בתוך עמי המדינה. עלינו להיכנס לתוך הזירה. עלינו להפסיק לדבר נגד העם המצרי. עלינו לדבר אל העם המצרי, בתוך העם המצרי. כי מעשים מעוררים, מדרבנים.

★ ★ ★

י תכן כי החלק הדרמטי ביותר של סיפור נלסון, זה המתאר את משפט-הלינין שכמעט נערך לו בעזה, הוא גם החשוב ביותר. הוא מוכיח דבר אחד: בני-גוד למצריים, שוררת בעזה שגאה לישראל. מי לא התחלחל למקרא הסיפור על הא-סירה הערבית, שצעקה ובכתה בתאה כל הלילה באופן היסטרי לעבר תאו של נלסון, מפני שבנה נהרג בימי מיבצע-סיני? מי לא התחלחל למראה תהומות השגאה השחורה? זהו קול הפליטים — האנשים החיים מזה עשר שנים במחנות ההתנחלות, כדורי-משקל לחישובים פוליטיים.

שום הגיון פוליטי אינו יכול לעמוד במקום שעומדים המונים מזויירעב ומיואשים. אין טעם להיגיד שאין זו אשמתנו, שמנהיגי ערב עצמם אשמים בכל. אפילו היה הדבר נכון לחלוטין, הרי לא ישונה המצב העובדתי. כל עוד נמצאים פליטים אלה במחנותיהם, לא ייעשה הצעד הראשון לשלום. בימי הכיבוש הישראלי בעזה השמענו הצעה, שהיתה, לדעתנו, עשויה לשנות ב-אופן מהפכני את כל עמדתה של ישראל במרחב. היא התגבשה בלבנו עת סיירו חוליות המערכת במחנות-הפליטים העצור מים של הרצועה, שותחו עם מאות פליטים. **תבענו להציע באופן הגיוני כי הרצועה תסופח למדינת-ישראל, וכי כל תושבי הרצועה יהפכו לאלתרי לאזרחי המדינה בעלי זכויות מלאות. המדינה היתה צריכה לקבל על עצמה התחייבות לשקט מם כפי ששיקמה עולים יהודיים. הצעה זו חייבה צעדים מעשים מיידיים. אמרנו: תפתח המדינה מייד לשכות-הרשמה בכל מחנות-הפליטים של הרצועה. תרשום את כל הפליטים, תגבה מהם עדות על הנכסים שהשאירו אחריהם בשטחה של ישראל. פעולה זו היתה משכנעת וממחישה לפליטים, יותר מאלף מאמרים, כי אמנם חל מפנה בגורלם האישי, וכי יש להם תקווה, בתנאי שהרצועה תישאר בידי ישראל. אפילו לא היתה ישראל מצליחה, לבסוף, להחזיק ברצועה, ושוב היתה יורד המסך בינה לבין 300 אלף תושביה ופליטיה, הרי היתה פעולה זו נושאת פרי: אחרי שנוכחו לדעת כי ישראל היתה מוכנה לשלם קץ לסבלותיהם, היה נשמט הקרקע מתחת לשני אטם העיוורת, ואולי היה נובט בלב רבים זרע של גישה חדשה למדינה.**

אולם אבירי-הנסיגה בישראל לא שעו להצעה. דויד בן-גוריון פסל אותה במפורש ובפה מלא, בטענה כי שיקום הפליטים יהיה על חשבון קליטת העולים, וכי העולים עדיפים. היה זה קוצר-ראיה.

כי הוצאות-ההכשון מחבלות בי-קליטה יותר מהוצאות שיקום הפליטים בעזרה בינלאומית.

★ ★ ★

א ל פאת מאת — מה שעבר, מת. הפסדנו את עזה, ואת ההזדמנות הגדולה לחולל שינוי במחנה הפליטים. אולם הבעיה בשארית, ותיאור של נלסון חייב לעורר את לבנו לתומרתה. על ישראל לטול כיום לידיה יוזמה גדולה ומהפכנית בפניה ישירה אל הפליטים, תוך הצעה מגובשת ומפורטת לפתרון בעיית-המצב. במסגרת החזרת הרצועה למדינה, או החזרת חלק מהפליטים ותשלום שלומים לשאר הפתרון הכרחי — ומוטב להחליט כי כל יום רק מגביר את זרעי-הפורענות שינכח בשדות מוקשים.